

מגד

יורחחים

147

כסלו תשע"ב

עלון חודשי להנחלת משנתו ומורשתו של מרן הראי"ה קוק זצ"ל

על משנת הראי"ה

אמנם הדעות המתחדשות לפי רוח בני אדם וחכמי הגויים... אם לא היו כלולים באור התורה, היו רבים מחלושי הדעות נסוגים מאחרי תורת ה' בשביל הבלי נכר. על כן יד ה' הכינה לשמור כללות האומה, שיהיה פנים בחכמתה ליתן מקום גם כן לאותן הדעות המפורסמות ומוצלחות בשעתן. עין איה שבת פרק שני אות ה

כבתה אין זקוק לה

מסכת שבת (פרק שני), מביאה בסוגיית הדלקת נר חנוכה את ההבדלים שבין נר שבת לנר חנוכה: "פְּתִילוֹת וְשִׁמְנִים שְׁאֵמְרוּ חֻמְרֵיהֶן אֵין מְדֻלְקִין בְּהֵן בְּשֶׁבֶת-מְדֻלְקִין בְּהֵן בְּחֻמְרֵיהֶן, בֵּין בְּחֹל בֵּין בְּשֶׁבֶת". מסבירה הגמרא: "מאי טעמא? קְבָתָה אֵין זְקוּקָה לָהּ, וְאִסּוּר לְהִשְׁתַּמֵּשׁ לְאוּרָהּ". הגמרא מונה שתי סיבות מדוע אין הקפדה בהדלקת נרות חנוכה בטיב השמנים ובטיב הפתילות, לעומת ההקפדה בהדלקת נר השבת: א. מפני שר חנוכה אם כבתה אין זקוק לה. ב. משום שאסור להשתמש לאורה. לכן אין לחוש שאם הנר לא ידלוק יפה האדם עלול להדליקו מחדש בשבת.

בספרו "עין איה" (שם) מסביר מרן הרב ומרביב את ההבדל בין נר שבת לנרות חנוכה לא רק לתחום המעשי, אלא גם לסמלים שכל אחד מהם מייצג: השבת מייצגת את האוטנטיות היהודית, היא כולה יצירה אלוקית שנקבעה כאות וברית בין הקב"ה לכנסת ישראל. נר השבת מורכב משני חלקים: משמן ופתילה. **השמן** מסמל את **התורה**, כפי שאומרים במדרש (ויקרא פר' א): "ואין שמן אלא תורה", ואילו **הפתילות** המאפשרות לשמן להאיר-מסמלות את **המצוות**, המביאות את אור התורה למציאות הממשית. באורה הזו שר השבת מסמל אותה אין מקום לפשרות, לכן בהדלקתה צריך להקפיד שגם השמנים וגם הפתילות יהיו באיכות משובחת, כדי שיאירו יפה ויתמידו בהדלקתם. ואכן לאורך ההסטוריה הצליח עם ישראל לשמר את אור התורה בכל מסלולי חייו ובכל מצבי החיים. הבטחת התורה "כי לא תשכח מפי זרעו" נתקיימה בעם ישראל גם בשעותיו הקשות. אלא שבימי הגלות, על ידי התערבותו בין הגויים, נשמעו בבית יעקב דעות רבות שנשאבו מחכמת האומות, והיה חשש שמפני השפלות הלאומית ימשך היהודי אחרי הדעות המפורסמות בין אומות העולם, ששעתן מצלחת, אבל אין יותר מאשר "אומדנות ונטיות לב אנוש", וככל שיתפרסמו ויתפשטו הן עלולות למשוך אחריהן רבים ולהרחיקם מגבול ישראל. כאן עומדת בפני חכמי הדורות הדילמה כיצד להתייחס לתופעה הזו, האם להתעלם ממנה או אדרבא למצוא להן סמך גם מהמקורות שלנו? על כך כותב הראי"ה: "**אם לא היו** (הדעות המתחדשות) **כלולים באור התורה-היו רבים מחלושי הדעות נסוגים מאחרי תורת ה' בשביל הבלי נכר. על כן יד ה' הכינה לשמור כללות האומה, שיהיה פנים בחכמתה ליתן מקום גם כן לאותן הדעות המפורסמות ומוצלחות בשעתן.**" אבל הפתיחות לדעות המפורסמות והמוצלחות בשעתן, אינה יכולה

להיעשות בקלות דעת אלא בזהירות רבה ובמחשבה, איך לתת להן מקום במרחב החיים הדתיים. אנו מסכימים לאמץ אותן רק כדי להגן על חלושי הדעת מפני זרמי הזמן. על כן עלינו להתנהג עמו בשתי מגבלות: האחת, "**כבתה אין זקוק לה**"-אין עלינו החובה לשמר אותן, ולכן כאשר יכבה אורן אין אנו זקוקים עוד לקיים דבריהם. והמגבלה השנייה: "**אסור להשתמש לאורה**"-שגם כאשר אנו נותנים מקום לדעות המחדשות לשעתן, חלילה להסיק מהן מסקנות להתנהגות מעשית ולשלוח יד במעשים שעל פי התורה, לשנותם לפי רוח הזמן. יש להשתמש בהן רק בתור רעיון המעורר ומניח את הדעת לשעה. רעיון זה תולה מרן הראי"ה בנרות חנוכה: שאנו משתמשים בהדלקתם בשמן שאינו צלול וטהור ובפתילות שאינן מושכות אחריהן את האור, שהרי נרות חנוכה הן נרות שעה, לזכר ניצחון היהדות על ניסיון היוונים להשתלט ולכלות את התורה והמצוות מישראל. רעיון זה של הראי"ה ניתן ליישם גם במציאות ימינו, כך היה בעבר כאשר ה"**סוציאליזם**" שטף את העולם, ורבים מצעירי ישראל נמשכו אחרי מחשבת הסוציאליזם שכבשה גם אותם, ואז כתשובת המשקל היו רבים מחכמי ישראל שהוכיחו לאותם צעירים שאת מה שהם מבקשים יוכלו למצוא במחנה ישראל וגם בתורה יש רעיונות סוציאליסטים כמו השמיטה וכדומה. כל זאת כדי שאותם צעירים לא יעזבו את עמם ותורתם לגמרי. אחרי שהסוציאליזם פשט את הרגל, תפסה את מקומו ה"**דמוקרטיה**" ואבירי הסוציאליזם של אתמול הפכו היום לחביבת הציבור, הגם שלא כולם מעלים אותה על נס. די להביא את אשר כתב ביומנו (חלק א, 21 ביוני 1895) **ד"ר בנימין זאב הרצל**, (הוגה רעיון הציונות המדינית ומייסדה של ההסתדרות הציונית העולמית שרבים מחסידי הדמוקרטיה של היום רואים בו את מנהיגם): "אני מתנגד לדמוקרטיה, מפני שאיננה יודעת מדה, הן כשהיא מהללת והן כשהיא מחללת ומביאה לידי פטפוטי פרלמנט, ולסוג המכוער של פוליטיקאים רודפי בצע... הדמוקרטיה היא שטות מדינית היכולה להתקבל רק על לב ההמון בשעת התרגשות של מהפיכה". כוונתו של ד"ר הרצל היא שה"דמוקרטיה" יכולה להיות נשלטת ע"י "פוליטיקאים רודפי בצע" שהשיגו את שלטונם בדרכי רמייה, שקנו שלטון בכסף, ואחר קבלת הכח הם מתכחשים להצהרות קודמות שלהם ועושים בשם "הדמוקרטיה" ככל העולה על רוחם, ופועלים בניגוד לדעת שולחיהם. עם זאת כדי לא להרחיק את חסידי הדמוקרטיה המקובלת היום בציבור, יש למצוא לה סמוכים במקורות היהדות, כדי לא להרחיקם. אך גם כאן עם

המשך בעמוד 3

"כהניך הקדושים" שהעניקו לשאיפה המדינית תוכן... (מועדי הראי"ה עמ' קעט).

הקדושים מותרת הביאה רק לכהן הגדול מאחיו, מי שידע לחבר תורה וגדולה, כלל בתוכו את כל המעלות הרוחניות והגשמיות כאחד, והיה גדול מאחיו גם בנוי, בעושר ובכח (תוספתא יומא א, ו).

את הקודש, את ההתקרבות של ישראל לאביהם שבשמים יכולים היוונים לקלקל, את השמן המבטא את החוכמה הזאת עלה בידם לטמא. אך את קודש הקודשים, השער המוריד את הקודש אל העולם, הם לא יכלו לסתום. את הכרובים הדומים לאיש ואישה, "כמער-איש וליות" (מלכים א' ז', לו') בשיא אהבתם, "כאדם המדבק וחבוק באשתו בין זרעותיו" (רש"י שם), הם לא היו מסוגלים להפריד. ואל השמן שנשמר בו חתום בחותמו של כהן גדול היוודע למזג באישיותו את הקודש והחול הם לא יכלו לשלוח את ידיהם הטמאות. זהו, אם כנים דבריני, הנס הגדול של חג החנוכה הבא עלינו לטובה. ההבטחה בוקעת הרקיעים כי שערי קודש הקודשים, הקודש היוורד מן השמים להחיות את ישראל, לעולם לא ינעלו. כי לא יטוש ה' עמו ונחלתו לא יעזוב, וכי גם כאשר הקודש נפגע ומיטמא, ידים זרות הצליחו להטות את ליבם של ישראל, ולא כל ישראל פועלים להתקרב לבוראם, בכל זאת, המלך יעננו ביום קוראנו.

עם המעלה הגדולה הזאת של ישראל לא יכלו היוונים להשלים, ובחיבור הזה שבין שמים וארץ, הם מיקדו את גזרותיהם.

גזרו על השבת המקדשת את האכילה והשתייה ומרוממת גם אותם לסעודות מצווה. גזרו על המילה המקדשת את גופו של האדם (וראה גם ויקרא רבה כא, ו). וגזרו על פתחי הבתים ועל הטבילה המקדשים את חיי המשפחה. ולעומתם לחמו החשמונאים, ומתיתיהו כהן גדול בראשם, האמונים על מיזוג חיי הקדושה בחיי המעשה "וידעים איך לעשות רתוקות, איך לחבר את הקודש עם החול" (מאמרי הראיה ב', עמ' 477-478).

"חכמת יוון קבעה שישן שתי דרכים נפרדות: או ללכת בכוחות הטבע, לפתחם ולחזקם (והם היו הראשונים לפולחן הספורט, לפולחן תרבות הגוף) או ללכת נגד הטבע, להתמסר לפרישות גמורה מכל הכוחות הטבעיים ולחיות חיי חוץ" (מועדי הראי"ה). ואלכסנדר מוקדון, גדול מצביאי, כרע נפעם מול הגילוי כי הקודש יכול להעניק את ברכתו אל החול ולרומם אותו. ו"כיון שראה לשמעון הצדיק, ירד ממרכבתו והשתחוה לפניו. אמרו לו: מלך גדול כמותך ישתחוה ליהודי זה? אמר להם: דמות דיוקנו של זה מנצחת לפני בית מלחמתנו" (יומא סט, א).

את החושך היווני, שבקש לטמא את ישראל ולאטום את שערי הקדושה המחיים את ישראל, יצאו החשמונאים לגרש. נתנו לשאיפה המדינית תוכן מלא קדושה המרומם את החול ובונה אותו, החדירו אור גדול לתוך נפש האומה כולה, והעניקו לה כוחות להילחם ולהגיע לניצחון. לאור הזה שישוב ויאיר בתוכנו אנו מייחלים, "לא יִהְיֶה לָךְ עוֹד הַשְּׂמֵשׁ לְאֹר יוֹמָם וְלַלְנָה בַּיָּרֵם לֹא יֵאִיר לָךְ וְיִהְיֶה לָךְ ה' לְאֹר עוֹלָם וְאֵלֶיךָ לְתַפְאֲרָתְךָ".

הרב יאיר יהודה בן מנחם, ירושלים ת"ו

דיוותות רבות נשתפכו וקולמוסים רבים נשתברו סביב שאלה אחת הירודת ליסודו של חג החנוכה הבעל"ט.

"מאי חנוכה?" מקשה הגמרא במסכת שבת (כא, ב), ומפרש רש"י: "על איזה נס קבעוה?"

שני ניסים אירעו לאבותינו בימים ההם בזמן הזה, נס פך השמן ששרד את משא הטומאה שערכו היוונים בבית המקדש, ונשאר בטהרתו. ונס ניצחון החשמונאים על היוונים, גאולתם של ישראל משעבוד יוון, וחיודוש מלכותם. והגמרא מקשה איזה מהניסים מהותי ומשמעותי יותר, ועל איזה מהם קבעו חכמים את החג.

משיבה הגמרא: "שכשכנסו יוונים להיכל, טמאו כל השמיים שבהיכל, וכשגברה מלכות בית חשמונאי וניצחום, בדקו ולא מצאו אלא פך אחד של שמן שהיה מונח בחותמו של כהן גדול ולא היה בו אלא להדליק יום אחד, נעשה בו נס והדליקו ממנו שמונה ימים. לשנה אחרת, קבעום ועשאו ימים טובים, בהלל והודאה".

מבין שני הניסים בחרו חכמים לקבוע את חג החנוכה דווקא על נס פך השמן, הנס שלכאורה נראה קטן ושולי ביחס לנס הניצחון שבזכותו חזרה מלכות לישראל למעלה ממאתיים שנה (רמב"ם הלכות חנוכה ג, א). ומאליה עולה השאלה מה ראו חכמים על ככה ומה הגיע אליהם שדווקא על כך נקבע החג.

תשובה עמוקה לכך ניתן לדלות מתורתו הגדולה של מרן הרב.

"יש עולם של חול ועולם של קודש", כותב הרב ב"אורות הקודש" (ב, הקודש הכללי, זי, 'עולם הקודש והחול'), ומבאר "האדם, בהשגתו המצומצמת, אינו יכול לפשר בין הקודש ובין החול, ואינו יכול להשוות את סתירותיהן, והן אמנם מיושבות ברום עולם, במכון קודש הקודשים".

ישנו הבדל ברור בין מדרגת "הקדש" למדרגת "קדש קודשים". הקודש הוא

ה"שלימותא דכלא דאיקרי חכמה עילאה" (זוהר ח"ג, סא, צג-ד), השלמות הגדולה הנקראת חוכמה עילאית, אך החול מנותק ממנו לחלוטין,

נמשך אחרי כוחות הטבע, מפתחם ומחזקם. את הקדש הזה, מסביר הרב, יכול לאחות רק קודש הקודשים, שמשלב את שניהם, מוריד את הקודש אל החול ומחיה אותו.

קודש הקודשים מורה לנו את הערך הגדול של הטבע ואת האפשרות להשרות בו שכינה, לקדשו ולרוממו.

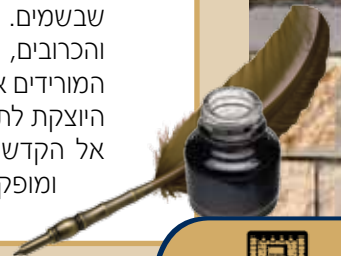
כפי שלמדנו מרן הרב במקום אחר "הקודש יעדן את החול, והחול יחסן את חסן הקודש, וכן ילכו

הרעיונות ונושאייהם בהתאחדות, עד אשר יביאו את העולם והחיים למכון קודש - קדשים, שגם הקודש וגם

החול הם סומכיו".

בקודש, בהיכל שבבית המקדש, היו מונחים השולחן, המנורה ומזבח הזהב, כלי קודש המקרבים את ישראל לאביהם שבשמים. בעוד שבקודש הקודשים היו מונחים הארון והכרובים, ובתוכם ותחתיהם לוחות הברית וספר התורה המורידים את הקדושה אל העולם, ומאלפים את האדם בינה היוצקת לתוכו קדושה ומרוממת אותו ממדרגתו.

אל הקדש רשאים לגשת כל הכהנים הכשרים, האמונים ומופקדים על קרובם של ישראל לאביהם. אך אל קודש

צדק חברתי במשנת הראי"ה

קול יעקב, כ"ה כסלו תרפ"ג

וחי אחיך עמך

"כל ישראל והנלוה עליהם כאחים הם שנאמר: בנים אתם לד' אלהיכם, ואם לא ירחם האח על האח - מי ירחם עליו? ולמי עניי ישראל נושאים עיניהם - הלעכו"ם ששונאים אותם ורודפים אחריהם? - הא אין עיניהן תלויות אלא לאחיהן" (רמב"ם ה' מתנ"ע פ"ה ה"ב).

האמרה הפנינית הזאת שיצאה מהלב הגדול של רבן-של-ישראל לפני יותר משבע מאות שנה, להעיר את הרוח הנרדם על דבר חובת הצדקה מאח לאח, המפרשת לנו את הידיעה הפשוטה והברורה, שאין עניי ישראל יכולין לשאת עיניהם לעזרה כי אם לאחיהם, כי אין אפשרות היא לחשוב שיעזרו ע"י אלה שרודפין אחריהם וששונאים אותם, כמה היא מתאימה יותר ויותר עתה בזמננו ופה בארצנו.

ולא ביחס של ענין חובת הצדקה אני חפץ לקבעה בזה כי אם היחס של חובת המצוה הגדולה של "וחי אחיך עמך", לנתינת עבודה לאחינו בני ישראל הפועלים העובדים... שבאו הנה לארץ אבות, לעבוד את העבודה המשותפת לכולנו, לבנות את ארץ העתיד שלנו, את ארץ האבות.

שננו, אחים, את המאמר הגדול של הרמב"ם: "אם לא ירחם האח על האח - מי ירחם עליו?! הרימו על נס אותו הבטוי החודר כליות ולב, שאין עניי ישראל, וקל וחומר שאין עיני עמלי ישראל, פועלי ועבדיו, פה בארצנו הקדושה כעת תלויות אלא לאחיהם. והאחים, שעניי האחים תלויות אליהם, חיבים הם להשיב לאחיהם בעין יפה, בעינים של אחוה, של אהבה ושל ידידות, הראויה לאחים, לאחים לצרה ואחים לתקוה, לאחים בגוף ואחים בנשמה. נחרות נא על לוח לבנו את המצוה הכללית שתעמוד לישראל בעת צרתו:

"וחי אחיך עמך!"

--- שובו נא אחים, והכירו חובת אח לאח: "וחי אחיך עמך!" - וארצנו תבנה ועמנו יתכונן על אדמת אבותינו, בצפיתנו הנצחית, ההולכת ולובשת צורה ממשית בתקופת התחיה הממשמשת ובאה עלינו לטובה, מידי קורא הדורות מראש, אזור ישראל בגבורה ועוטרו בתפארה.

כל בעל בעמיו, כל משפיע בעדתו, כל מטיף כל סופר, כל הוגה וכל עסקן, כלנו יחד חייבים אנחנו לעמוד על המשמר לדבר ולהסביר את גדולת החובה הקדושה הזאת... בהושטת יד משתתפת בצער החיים, הקשיים של האחים הבאים לדרוש עבודה ועמל ידים, וה' יצוה עליכם את ברכתו בכל משלח ידיכם ונזכה להבנות בארץ חמדה, ובית ישראל יבנה.

כעתירת אחיכם הנאמן,

הק' אברהם יצחק הכהן קוק

כרוזי ראייה נט, ליקט וערך יוחנן מ. ישמח ז"ל

כבתה אין זקוק לה ◀ המשך מעמוד 1

כל הפתיחות הזו יש לנהוג בה בשתי ההסתייגויות של נר חנוכה: א. "כבתה אין זקוק לה" כלומר אם ביום מן הימים גם היא תתחלף ובמקומה תבוא שיטה חדשה שתהיה חביבת הציבור, אז אין אנו זקוקים לשוב לשקם את הדמוקרטיה ולהשיבה לקדמותה. ב. כל עוד הדמוקרטיה שולטת בדעת הציבור "אסור להשתמש לאורה". כלומר אין לעשות בה שימוש מעשי, להסיק ממנה מסקנות מעשיות הסותרות או מתנגדות לאורה של תורה-אלא רק לקחת ממנה את החיובי שבה ולאמצה באותה שעה, מבלי לפגוע בשום הלכה או עקרון של התורה.

הרב יעקב הלוי פילבר, ירושלים ת"ו

הרב יצחק הוטנר ◀ המשך מעמוד 4

הרב השיב לו בחיוב, ובדברי הסכמתו מיום י"ג שבט תרצ"ב ושנדפסו בספר (ראה הסכמות הראי"ה, ס' פ), הוא מכנה אותו: "ידידי וחביב לבבי, ליש ולביא... הנועד לגאון ותפארת בישראל". בין היתר הוא כותב על חיבורו: "...והנה נתמלא הבית אורה ושמחה של תורה מדבריו המסולאים בפז, האמורים ומסודרים בטעם ודעת זקנים וראויים להכנס לפנים מן הקלעים בחדרי התורה להתיצב לפני מלכים, מאן מלכי, רבנן וגדולי הדור". הרב מברך אותו "כי יהי ד' עמו וירחיב גבולו ויאיר נרו בהילו ירוחם קרנו למעלה למעלה ויגדיל תורה ויאדירה ויוסיף תת לנו תנובות חכמת לבבו ודעתו הרחבה...". ברכת הרב התקיימה בצאת סידרת ספרי "פחד יצחק" לאור, לאחר הסתלקותו של הרב.

ספרי "פחד יצחק" מבוססים על שיחותיו של הגר"י הוטנר, שבהן "פיתח בהרחבה את עומק הרעיונות של מהר"ל מפראג", כלשונו של הרב מ"צ נריה, המוסר בשמו של הגר"י הוטנר, כי "הרב פתח לפני את מהר"ל מפראג" (חיי הראי"ה, עמ' קסח; לקוטי הראי"ה, עמ' 167).

עד כמה ראה עצמו הגר"י הוטנר כתלמידו של מרן הרב, ניתן ללמוד מדבריו באיגרתו למו"ר הרצי"ה זצ"ל, מיום כ"ח באלול תשכ"ב: "הנה אמרו חכמים: 'לא קאי איניש אדעתא דרביה עד ארבעין שנין' [=אין אדם עומד על דעת רבו עד ארבעים שנה]. ולמידים אנו מזה 'אז כאפן צו שנל די דעה פון א רבי'ן איז נישט א גוטער סימן פאר א תלמיד' [=לתפוס מהר מדי את דעתו של הרב - אין זה סימן טוב לתלמיד]. בבחינה זו הנני מכיר את עצמי עכשו בתור תלמידו של הרב, נשמתו עדן, הרבה יותר מכל אלה שתפסו, כביכול, את תורתו תיכף בזיקה ראשונה... התחדשות ההרגשה בתורתו של הרב, היתה מלפפת אותי בכל עת שהותי הפעם בארץ...". ומסיים את איגרתו: "בבקשה מיוחדת להתפלל עלי שאזכה להצטרף, באיזו בחינה שהיא, לבנין מהלך התורה בארץ" (אגרות לראי"ה, נספחות, מס' 47).

פרופ' אליאב שוחטמן, ירושלים ת"ו

הרב הגאון ר' יצחק הוטנר זצ"ל

ורשה, אדר תרס"ו - ירושלים, כ' בכסלו תשמ"א

דמות
החודש

סחיי הראי"ה זצ"ל

לאחד מתלמידיו הקרובים: "קומת- היסוד שלי, הקומה הראשונה - ה'סבא מסלבודקה! הקומה השניה [=במשמעות של: הקומה העליונה] - הרב קוק!" (לקוטי הראי"ה, עמ' 167). הסבא מסלבודקה, הגה"צ ר' נתן צבי פינקל זצ"ל, מגדולי תנועת המוסר, שעלה עם חלק מיישיבת סלבודקה (אותה יסד) לחברון, העריך מאוד את אישיותו של מן הרב (אגרות לראי"ה, סי' רב), וידע על הקשר המיוחד שהיה להרב הוטנר עם מן הרב. על-פי עדותו של הרב הוטנר, היה הסבא מסלבודקה דורש ממנו כי יספר לו על מידותיו והנהגותיו הטובות שראה

בצעירותו למד תורה מפי אביו, ר' חיים יואל, ובישיבות לומז'א וסלבודקה. כבר בעת לימודיו בישיבת סלבודקה נחשב לעילוי. בשנת תרפ"ה עלה עם חלק מהישיבה לארץ-ישראל, לחברון, שם למד כארבע שנים. חודשים מספר לפני מאורעות תרפ"ט חזר לוורשה. בשנת תרצ"ד חזר לארץ ישראל, וכעבור שנה הגיע לארה"ב, התיישב בניו-יורק ובה ייסד בשנת תרצ"ח את ישיבת ר' חיים ברליון, שהפכה לאחד ממרכזי התורה החשובים בארה"ב. היה מחשובי הרבנים החרדים ומגדולי מרביצי התורה בארה"ב, ושימש כחבר מועצת גדולי התורה בארה"ב. הביע דעתו בכל השאלות המרכזיות שעלו על הפרק באותה תקופה. שמר על קשר הדוק עם ארץ-ישראל, וביקר בה לעתים קרובות. בשנת תשל"ל, בעת שטס לארץ, נחטף מטוסו על-ידי מחבלים והונח בירדן. מאירוע זה נחלץ, הוא ובני ביתו בנס. בשנות חייו האחרונות התגורר לסיורגין בירושלים ובני-יורק. נפטר בירושלים ומנוחתו כבוד בהר הזיתים. בהיותו צעיר לימים, כבן עשרים ושש, פירסם את חיבורו הראשון, "תורת הנזיר", על הלכות נזירות להרמב"ם. חיבורו העיקרי הוא "פחד יצחק" - סידרת ספרים בענייני הגות ומחשבה. כמו כן כתב פירוש על הספרא. עוד חידושי הלכה וכן מאמרים במחשבה והגות, פורסמו בספר הזכרון לכבודו ולזכרו, שיצא ע"י מכון ירושלים, בעריכת הר"י בוקסבוים, בשנת תשמ"ד, עמ' קלג-שעט.

אצל הרב (בשדה הראי"ה, עמ' 427; שיחות הראי"ה, עמ' צג). על גדלותו בתורה של מן הרב, אמר הרב הוטנר: "הרב היה בקי בכל התורה כולה, בבלי וירושלמי, בנגלה ובנסתר, כל רז לא אניס ליה בשום חלק מחלקי התורה. הרב היה ספר תורה מהלך... ש"ס בבלי ידע הרב ממש בעל פה, ואתם יודעים כי אינני מגזים" (ש' רז, מלאכים כבני אדם, עמ' 435). במקום אחד נמסר, כי הרב הוטנר הגדיר את הרב: "הרב היה איש הגר"א" (טל הראי"ה, עמ' קלא). וכוונתו למה שכתב ב"פחד יצחק" (ר"ה, מאמר י"ד): "הגר"א איז דער פשט-התיחסות לכל מקצועות התורה מבלי להבליט פנים אחד על השני- היקף כללי המאחד את כל חלקי התורה" (וראה שיחות הראי"ה, עמ' קצז).

הביע דעתו בכל השאלות המרכזיות שעלו על הפרק באותה תקופה. שמר על קשר הדוק עם ארץ-ישראל, וביקר בה לעתים קרובות. בשנת תשל"ל, בעת שטס לארץ, נחטף מטוסו על-ידי מחבלים והונח בירדן. מאירוע זה נחלץ, הוא ובני ביתו בנס. בשנות חייו האחרונות התגורר לסיורגין בירושלים ובני-יורק. נפטר בירושלים ומנוחתו כבוד בהר הזיתים.

בהיותו צעיר לימים, כבן עשרים ושש, פירסם את חיבורו הראשון, "תורת הנזיר", על הלכות נזירות להרמב"ם. חיבורו העיקרי הוא "פחד יצחק" - סידרת ספרים בענייני הגות ומחשבה. כמו כן כתב פירוש על הספרא. עוד חידושי הלכה וכן מאמרים במחשבה והגות, פורסמו בספר הזכרון לכבודו ולזכרו, שיצא ע"י מכון ירושלים, בעריכת הר"י בוקסבוים, בשנת תשמ"ד, עמ' קלג-שעט.

עם מן הראי"ה קוק היה מקושר בקשרי משפחה, לאחר שבת דודו, הרב יהודה לייב הוטנר זצ"ל, חוה לאה, נישאה, באדר תרפ"ב, לבנו, הרב צבי יהודה זצ"ל. על קשר משפחתי זה שמר כל השנים, וגם כשעבר להתגורר בארה"ב, כשהגיע לירושלים היה נפגש עם הרב צבי יהודה בביתו.

במהלך שנות לימודיו בחברון, הירבה להיפגש עם מן הרב והושפע ממנו רבות. פרטים על מפגשים אלו התפרסמו בספריו של הרב מ"צ נריה על חיי מן הרב (מועדי הראי"ה, עמ' פא, פט, שג; חיי הראי"ה, עמ' רנח-רנט). בין היתר נמסר שם, כי "היה עולה ירושלימה לעתים קרובות ומבקר אצל הרב. ובשנות תרצ"ג-תרצ"ד, כשלמד בירושלים בחדרו בשכונת זכרון-משה, היה בא אל הרב תכופות. בעונת נופש הקיץ, כשהרב יצא לפוש בקרית-משה, היה ר' יצחק מגיע אליו בערבים, והרב היה יוצא אתו לטיול, שכל כולו היה שיח-של-תורה, והרבה קיבל אז מפי הרב" (חיי הראי"ה, עמ' רנח). מפי הרב אברהם זקש שמעת, כי בסופי שבוע היה מגיע לירושלים ושוהה במהלך השבת במחיצתו של הרב.

עד כמה הגיעה השפעתו של מן הרב על הגר"י הוטנר, למדים אנו ממה שמוסר הרב נריה בשמו: "אלמלא נפגשתי עם הרב, היו חסרים לי חמישים אחוז מהווייתו!" (שם). ובמקום אחר מוסר הרב נריה את אשר אמר הגר"י הוטנר

ביחס לאלה מגדולי ישראל שלא קיבלו את דעותיו של מן הרב, אמר: "הרב היה גדול בתורה, ביראה, בחסידות, מכל אותם אשר חלקו עליו" (שם). על-פי עדותו של תלמידו, הרב ישעיהו שטיינברגר, אמר לו הרב הוטנר דברים אלה כשהלך בחג הסוכות להקביל את פני רבו והוא שם לב לתמונת הרב קוק שקישטה את הסוכה. שאל אותו על תליית התמונה בסוכה כשבסביבה גרו גם מחוגי המתנגדים להרב קוק, ואז השיב לו הרב הוטנר, כאמור לעיל.

במקום אחר, התבטא ביחס לתורת ארץ ישראל של הרב: "...ברי לי עכשיו, שעל ידי מי שלא טעם מטעמה של ישיבת ארץ-ישראל לא ניתנו ספרים כאלה להכתב. אותה התפיסה האורגנית את אחדותה הכללית של כנסת-ישראל לכל דורותיה ולכל שדרותיה... שבהם היא באה לכלל ביטוי בספרים הנ"ל, אי-אפשר להם שילודו כי אם על הרי יהודה וירושלים" (שם, עמ' 436, על-פי אגרתו של הגר"י הוטנר להרצ"ה קוק, אגרות לראי"ה, נספחות, מס' 31). על-פי עדותו, "כשהיה הרב מבטא את המלים כנסת ישראל, כלל ישראל, היה כל כולו נרגש, וכאילו הכניס במלים אלו את כל תמצית-חיותו, את כל כיסופי נשמתו" (מועדי הראי"ה, עמ' כג).

רושם רב עשתה על הרב הוטנר הנהגתו של הרב כלפי אלה שפגעו בו, שהעביר על מידותיו ולא חש לכבוד עצמו כלל. על תגובתו של הרב במענה לבני משפחתו הקרובים, שדרשו ממנו לא למחול על כבודו, העיד הרב הוטנר: "תשובה זו הרעישה את לבי! הרבה יראת שמים נוספה לי כששמעתי תשובה זאת מפי הרב" (שם, עמ' 287).

בשנת תרצ"ב, כשמסר לדפוס את ספרו הראשון, "תורת הנזיר", שלח למן הרב את הגליונות הראשונים של הספר כדי לקבל ממנו הסכמה (אגרות לראי"ה, סי' רפו). המשך בעמוד 3

עלון חודשי בהוצאת "בית הרב"

רח' הרב קוק 9 ת.ד. 6275, ירושלים 91062

טל: 02-6232560, פקס: 02-6242908

betharav@zahav.net.il www.moreshet.co.il/beit-harav

ניתן לקרוא את העלון "מגד ירחים" גם באתר: www.yeshiva.org.il

עריכה: שושנה רייך עיצוב גרפי: ש. יוסטמן

מגד ירחים